

I anledning af en 60 års fødselsdag...

Kølvrå, den yngste by i den tidligere Karup Kommune, fylder 60

Af Inger Merstrand, Lokalhistorisk Arkiv i Karup 2010

I år er det 60 år siden, at Kølvrå blev grundlagt i den daværende Grove Kommune af en lille flok håndværkere, der kom langvejsfra for at arbejde på flyvestationen, og som gerne ville have nogle billige boliger tæt ved deres arbejdsplads. Derfor stiftede de "Boligforeningen Granly" og fik opført en helt ny by midt på heden, hvor der før kun havde været lyng, småplantager og store grusgrave. Husene var helt moderne med centralvarme, badeværelse og toilet. Lejerne var ansatte på flyvestationen, og 99 % af alle husstande fik deres indtægt fra den store nabo på den anden side af heget.

Skatteprocent på 3,5.

Byen blev planlagt helt fra grunden, og grundplanen blev brugt på Polyteknisk Lærestanstalt som et skoleeksempel på en mønsterby. Af hensyn til trafikikkerheden havde den f.eks. kurvede gader og

udelukkende T-kryds. I de første år var Kølvrå landets mest omtalte by og landets yngste by. Det sidste gjaldt ikke alene byens, men også beboernes alder. Gennemsnitsalderen var helt nede på 20-30 år, og for kvindernes vedkommende endda kun 20-25. Byen blev omtalt i alle landets aviser med overskrifter som *Byen med de kønne, unge fruer*, *Jetbyen* og *Miraklet på heden*. Den blev også kaldt *Skatteydernes paradis*, fordi den havde landets laveste skatteprocent på kun 3,5.

Her er den helt nye by med baneoverskæringen og husene på Fyrrevej. Huset til højre er kommunekontoret, Fyrrevej 6, hvor grundstensdokumentet er indmuret.

Sådan så Kølvrå ud i 1956 med den nye skole midt i billedet, soldaterhjemmet i forgrunden og købmandsforretningen ved siden af i højre hjørne.

Danmarks første butikstorv

I en så ung by blev der naturligvis født mange børn, og børnetallet voksede og voksede, så det i 1953 blev nødvendigt at bygge en ny skole til de i alt 108 børn i stedet for den gamle skole, der lå på flyvestationens område. Den nye skole var helt moderne og ifl. aviserne lydisoleret lige så godt som Radiohuset på grund af støjen fra de mange jettfly, der jævnlige afbrød undervisningen. Skolen havde både toiletter, sløjdlokale og skolekøkken. Det var dengang meget usædvanligt for en landsbyskole. I årene 1953/54 blev der midt i byen opført et

torv med i alt 12 forretninger. Det var landets første butikstorv, hvor forretningerne lå samlet, og hvor man kunne gå fra den ene butik til den anden ad en ”gågade” uden biler.

Et brag af en byfest

Byen havde ikke nogen station, men kun et lille træhus, Grove trinbræt, som tyskerne havde etableret under krigen. Efter at det i flere år havde haft det største antal rejsende på Alhedebanen, blev der i 1955-56 bygget en station. Den var den 9. største i Ringkøbing Amt, endnu før den var færdig, og efter få år havde den flere ekspeditioner end alle andre stationer på Alhedebanen – tilsammen! I 1956 blev der holdt en kæmpebyfest i Kølvrå, og selv om der samtidig var byfest i Karup, samlede

den 4-5000 mennesker, som bl.a. kunne komme op i et jettfly. Ved samme lejlighed blev sportspladsen indviet. Den var anlagt af kommunen og skulle være idrætsplads for skolen, der snart blev for lille og måtte udvides første gang i 1959. I 1966 fik byen også sin egen børnehave.

Ved byfesten i 1956 var det store trækplaster et F-84 G Thunderjet, der med meget besvær blev bugseret gennem byen og anbragt ved Torvet. Manden midt i billedet er EVH, i dag leder af Flymuseet.

Da det første tog holdt ved den nybyggede Kølvrå Station, blev togpersonalet modtaget med blomster og taler.

På grund af den nære beliggenhed til flyvestationen og den deraf følgende risiko skulle beboerne i Kølvrå deltage i flere evakueringsøvelser. Her er en vejledning fra 1956.

EVAKUERINGS-VEJLEDNING for beboerne i Kølvrå

ORDRE TIL EVAKUERING vil blive givet ved mundtlig meddelelse, eventuelt gennem højttaler efter varseling med håndklæbe

For evakuering gælder følgende bestemmelser:

1. Evakueringsordrer omfatter **samtlige beboere i Kølvrå.**
2. Evakueringsord: **Bording Kommune**, hvor registrering og fortløbig indkvartering sker. Efter registrering kan man efter modtagelse af andet godkendt evakueringsord.
3. Evakueringsvej: **Vejne med Mærkning** over Ulbo. Skander nær: **Vejne med Mærkning** over Tvedløj-Agerbøvælde.
4. Transportmidler: Hvis egne **transportmidler** (biler, cykler m. v.) benyttes dem – i nødsfald skal man straks til bode begive sig på vej til evakueringssteden. Evakueringsordret vil senere blive udsendt til oplysning af glødske.

Hvis **beboere** for **transportmidler** ved afgangen fra, givde m. v. om **ansvar** til **skolen**, hvor hjælp kan søgives.

For afgang fra Deres hjem skal følgende lagtlages:

1. Læg særlige gas- og vandløser og afbrød den elektriske strøm.
2. Tag indtjente og forsikringspapirer.
3. Medtag følgende:
 - Spiseposer.
 - Tøjene til sin dag.
 - Bøde penge og værdipapirer.
 - Personlige papirer, sygejournaler m. v.
 - Forsikringsordret over Deres indbo.

Ende allerede nu fremsendes ordret – Anviser for fortløbig indkvartering – i en lukket kasse og lad disse stå fremme på et let tilgængeligt sted, klar til at tages med.

NB Følg nøje bestemmelse om afgang og bøde, at De BRAL gennem Bording og registreret der, inden De eventuelt bestemme et eget evakueringssted. Dette er nødvendigt, for at Deres pårørende og myndighederne senere ved, hvor man skal søge Dem.

Faktumsteden i Høvsing m. v., den 10. november 1956.
HALSTEEN

Kølvrå på sine ældre dage

Ved kommunesammenlægningen i 1970 kom Kølvrå ind under Karup Kommune, og i 1973 fik byen kommunens eneste friluftsbad. Men udviklingen har ikke været til Kølvrås fordel. I dag er de tider for længst forbi, da folk kom kørende langvejsfra i busser for at se den nye by på heden. Stationen og skolen er nedlagt, og alle forretningerne er borte. Men skolen er stadig i brug. Den er blevet overtaget af flyvestationen, der bruger den til undervisning. Klubhuset ved idrætspladsen er blevet renoveret og bruges af byens borgere i stedet for skolens festsal, der i mange år dannede rammen om familiefester og møder. Sportspladsen bliver flittigt brugt af den 3 år gamle fodboldforening, KK07, som samler mange tilskuere til sine hjemmekampe, og byen har stadigvæk friluftsbadet, der drives ved frivillig arbejdskraft. Børnehaven og restauranten "Mett' Kølvraa" er her endnu, ligesom der også er en aktiv borgerforening. Den arrangerer bl.a. bankospil og jule- og fastelavnsfester, ligesom det er den, der står for årets byfest lørdag og søndag i et stort telt på sportspladsen i Kølvrå.

Dette postkort fra først i 1970'erne viser stationsbygningen øverst til venstre og soldaterhjemmet til højre. Nederst skolegården og Torvet med nogle af de mange butikker.

Det flotte friluftsbad blev brugt af skolen til svømmeundervisning, og mange børn fra Karup og helt fra Frederiks tog ud til Kølvrå for at svømme på varme sommerdage. I dag bliver det også brugt til fester, f.eks. bliver Sct. Hansfesten holdt i svømmebadet. Billedet her er taget ca. 1975.

